

Ongewijzigde milieudoelen en behoud van economisch perspectief

Het kabinet wil met duurzame gewasbescherming primair een aanvaardbare milieukwaliteit bereiken. In de nota "Zicht op gezonde teelt" waren daarvoor doelen vastgesteld. Het kabinet houdt daaraan onverkort vast. Dat wil zeggen dat de milieubelasting in 2010 met tenminste 95% moet zijn afgenomen ten opzichte van die in 1998.

Daarnaast wil het kabinet een blijvend economisch perspectief voor de plantenteelt bereiken. Concurrente teelt van een breed assortiment gewassen is daarvoor van belang. Dat kan niet zonder adequate middelen en methoden om gewassen te beschermen. De ontwikkeling daarvan is primair de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven. Garanties dat alle gewenste teelten mogelijk zijn of blijven, kan de overheid dan ook niet geven. Het kabinet zal wel zo veel mogelijk de condities creëren die het bedrijfsleven nodig heeft om effectieve middelen en methoden op de markt te kunnen brengen.

Het kabinet geeft er zich rekenschap van dat in de samenleving zorg bestaat over de veiligheid van voedsel. In het kader van duurzame gewasbescherming verdient daarom het gehalte residu op gewassen bijzondere aandacht. De consument moet erop kunnen vertrouwen, dat aangeboden producten op dat punt veilig zijn. Het kabinet zal daarop toezien. Tot slot is van belang dat degenen die werken met gewasbeschermingsmiddelen, of met daarmee behandelde gewassen, voldoende zijn beschermd. Dat is nu nog onvoldoende het geval.

Het kabinet ziet het als een uitdaging om genoemde doelen in samenhang dichterbij te brengen. Want alleen dan is sprake van duurzame gewasbescherming.

De aanpak

De aanpak om die doelen te bereiken loopt langs twee sporen.

Ten eerste uitvoering van het toelatings- en milieubeleid op een wijze die zo veel mogelijk aansluit bij de Europese regels.

Ten tweede gezamenlijke inzet van betrokken partijen op de volgende thema's:

toepassen van geïntegreerde gewasbescherming; daartoe zal innovatie worden gestimuleerd en zal het management op landbouwbedrijven worden verbeterd; stimuleren van duurzaamheid ten aanzien van productieketens en consumptie; creëren van condities voor een duurzaam en effectief middelenpakket; zo nodig zal tijdelijk en waar moge-

lijk en verantwoord, een oplossing worden geboden voor knelpunten bij teelten.

De sturingsfilosofie van het kabinet is dat het niet de rol van de overheid is om zelf voor oplossingen te zorgen, maar wel om er voor te zorgen dat samen met de maatschappelijke partners oplossingen gevonden kunnen worden. In overeenstemming hiermee ziet het kabinet in deze aanpak voor de overheid als belangrijkste taken:

in EU-kaders pleiten voor een scherpe normstelling voor milieu;
zorgen voor goede regelgeving, adequate uitvoering van regels en een krachtig toezicht op de naleving;
zorgen dat kennis over geïntegreerde gewasbescherming wordt ontwikkeld en toegepast;
zorgen voor een strakke regie op de nakoming van gemaakte afspraken, zodat gestelde doelen worden bereikt.

Gaat deze aanpak lukken? Duidelijk mag zijn dat duurzame gewasbescherming niet van de ene op de andere dag een feit is. Dat hoeft ook niet. Belangrijk is dat de richting om er te komen, is bepaald en dat betrokken partijen duidelijk hebben gemaakt de gekozen weg samen op te gaan. Inmiddels zijn ook de eerste resultaten zichtbaar van de nieuwe aanpak, zoals een serie sectorplannen, de inzet van het landbouwbedrijfsleven bij het onderzoek naar bestrijding van phytophthora en de voorstellen die vanuit de handel zijn gedaan voor gecontroleerde distributie. Dit alles geeft het kabinet vertrouwen dat een gezamenlijke aanpak gaat slagen.

1.2 Milieu

Chemische bestrijding van onkruid als oorzaak van problemen bij de bereiding van drinkwater

A.D. Bannink

*Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN),
Postbus 1019, 2280 CA RIJSWIJK*

Waterbedrijven vinden regelmatig gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater dat wordt gebruikt voor de productie van drinkwater. Daartussen zitten relatief veel herbiciden. Deze stoffen horen niet in water aanwezig te zijn, maar aangezien ze er wel in zitten moeten ze worden verwijderd om drinkwater te kunnen maken en dat is duur. Om

op een duurzame wijze drinkwater te kunnen bereiden is het nodig dat de emissie van herbiciden en andere gewasbeschermingsmiddelen naar water wordt teruggebracht.

Drinkwaterknelpunten

De waterbedrijven in Nederland gebruiken grond- en oppervlaktewater als grondstof voor de drinkwatervoorziening. De kwaliteit van deze grondstoffen zou dermate goed moeten zijn, zo stelt de overheid, dat met eenvoudige middelen en tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten drinkwater gemaakt kan worden. Helaas is de praktijk nog altijd anders. Het intensieve ruimtegebruik en de veelheid aan maatschappelijke activiteiten laten hun sporen na in het water. Van alle stoffen die van nature niet in water aanwezig horen te zijn bevat de categorie gewasbeschermingsmiddelen de belangrijkste knelpunten voor de bereiding van drinkwater.

Waterbedrijven vinden regelmatig gewasbeschermingsmiddelen in de grondstof voor drinkwater, wat een onwenselijke situatie is. In de hele Europese Unie is de norm voor deze stoffen in drinkwater bijzonder laag, te weten 0,1 µg/l. Er mag niet één tienmiljardste kilogram in een liter drinkwater aanwezig zijn. Feitelijk is deze strenge norm een surrogaat voor nul. Om aan deze norm te kunnen voldoen, moeten de waterbedrijven grote inspanningen verrichten zoals het inzetten van geavanceerde zuiveringstechnieken en het uitvoeren van omvangrijke meetprogramma's. Dit leidt tot hoge kosten die uiteindelijk bij de consument van drinkwater terechtkomen, hetgeen in strijd is met het principe dat 'de vervuiler betaalt'.

De kosten die waterbedrijven moeten maken vanwege de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen in water zijn door middel van twee inventarisaties in beeld gebracht (Puijker *et al.* 2001 en 2004). In de periode 1991-2001 komen alle aan deze groep van stoffen toerekenbare kosten uit op een totaal van € 244 miljoen, terwijl deze kosten in de periode 2001-2003 € 91,8 miljoen bedragen. Omgerekend betekent dit een kostenstijging van ruim 25% in drie jaar tijd. Dit wordt vooral veroorzaakt door de sterke stijging van de grootste kostenpost, te weten de zuiveringsinspanning voor de verwijdering van gewasbeschermingsmiddelen. Deze kosten stegen met maar liefst 55% in drie jaar tijd, waardoor ook het aandeel ervan in de totale kosten steeg van 60% in 1999-2000 naar 73% in 2001-2003.

Vroeger waren het vooral de zeer schadelijke insecticiden op basis van organochloorverbindingen, zoals endosulfan, DDT en lindaan, die alle aandacht kregen bij onderzoek naar bedreigingen van drinkwaterwin-

ningen vanuit de landbouw. Tegenwoordig zijn van alle gewasbeschermingsmiddelen die knelpunten vormen voor de drinkwatervoorziening de herbiciden het belangrijkste. Voor het project 'Schone bronnen, nu en in de toekomst' is een inventarisatie uitgevoerd van drinkwaterknelpunten in de periode 1995 en 2000. Hieruit bleek dat van de 39 gewasbeschermingsmiddelen die worden aangetroffen in de grondstof voor drinkwaterproductie er 25 herbiciden zijn (bron: waterbedrijven). Bovendien worden naar verhouding herbiciden vaker in drinkwaterwinningen aangetroffen dan alle andere gewasbeschermingsmiddelen: ruim 75% van de drinkwaterknelpunten wordt veroorzaakt door herbiciden.

Het is voor een duurzame drinkwatervoorziening niet nodig dat alle gewasbeschermingsmiddelen verdwijnen. Goede verankering van het drinkwaterbelang in de toelatingprocedure van gewasbeschermingsmiddelen zou voldoende moeten zijn. Recent is weer een stap in deze richting gezet toen de nieuwe beslissboom voor uitspoeling werd vastgesteld die wordt gehanteerd bij beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen (Van der Linden *et al.* 2004). Er is voor modelberekeningen een extra veiligheidsfactor ingebouwd voor grondwaterbeschermingsgebieden, aangezien deze gebieden gevoeliger bleken voor uitspoeling dan de gemiddelde landbouwgrond in Nederland (Kruijne *et al.* 2004). Hantering van deze beslissboom zou kunnen leiden tot gebruiksbepalingen van bepaalde middelen in grondwaterbeschermingsgebieden, maar daar staat tegenover dat een middel op de markt kan komen of blijven terwijl drinkwaterknelpunten worden voorkomen. Projecten zoals 'Schone bronnen, nu en in de toekomst', waarin vier partijen uit het convenant gewasbescherming samenwerken aan het oplossen van drinkwaterknelpunten, zijn dan niet meer nodig (www.schonebronnen.nl).

1.3 Voedselveiligheid

Voedselveiligheid, feiten, beleid en emoties

Jacob van Klaveren

RIKILT Instituut voor Voedselveiligheid,
6700 AE Wageningen

Gewasbeschermingsmiddelen worden in veel gevallen gebruikt om organismen die ziekte en plagen veroorzaken te doden. Soms blijven resten oftewel residuen van deze gewasbeschermingsmiddelen achter op het gewas. Het is dus van groot belang om een goede inschatting te maken van de mogelijke schade-